

VISIO HISTORICA DE MIRAMAR.*

Tots vosaltres sabeu molt bé que cauen dins aquest any dos centenaris particularment relacionats amb Mallorca. El dia 27 de juliol de 1276 moria a València, a l'edat de 68 anys, el gran Rei Jaume I d'Aragó, el Conquistador i Pare del Regne de Mallorca.¹ El dia 17 d'octubre del mateix any el Papa Joan XX o XXI donava la seva aprovació i alabança al nou Col·legi de Miramar, que per l'estudi de llengüa àrabica i formació de futurs Missioners per a predicar l'Evangeli als in-fels, havia edificat el nostre bon Rei Jaume II en el terme de Valde-mossa, a instàncies de Ramon Llull.

De la celebració del centenari de la mort del Rei En Jaume I sens dubte s'en cuidaran les nostres Autoritats provincials. De la commemoració del centenari del Col·legi de Miramar s'en preocupen tots els qui es tenen per amics i devots del nostre Beat. L'Escola Lullista de Mallorca té organitzat un Congrés internacional lullista, que es celebrà el pròxim mes d'octubre, per estudiar la gran figura de Ramon Llull com Apòstol dels musulmans, i també aquesta Societat Arqueològica Lulliana hi vol fer la seva aportació, i, a manera d'introit, m'ha encarregat un resum històric d'aquell Col·legi, que podria servir de despertador, que ens desvetlli i ens mogui a commemorar dignament aquell esdeveniment, que fonc una de les obres més cobejades i estimades de Ramon Llull.

Mes abans de llegir-vos aquestes pàgines, he d'advertir una cosa: No trobareu en elles un treball de nova i profunda investigació. Crec que hi ha qualcú, més capacitat que jo, que prepara tot un llibre sobre Miramar i Ramon Llull. Jo sols intent oferir-vos una petita Història de Miramar, després de replegar els brins, que he trobat dispersos dins la historiografia lulliana. Si n'hi ha alguns d'inèdits, són pocs i d'escassa importància.²

* Conferència pronunciada per l'autor a la Sociedad Arqueològica Lulliana el 25 de maig de 1976.

¹ Alguns historiadors (Terrasa, Campaner i Carbonell) diuen que morí el 6 d'agost a l'edat de 72 anys, lo cual és inadmissible, haguent nascut el Rei En Jaume l'any 1208.

² Han tractat amb més o manco amplitud de la Història de Miramar: Fr. Antoni R. Pasqual. *Vindiciae Lullianae*. I. cps. XII i XIII. 1718. † Josep M.

ANTECEDENTS

Es cosa prou sabuda que quan Ramon Lull, després d'una joventut disbauxada, es convertí a Déu, donà una regirada completa a la direcció moral de la seva vida. Amb el mateix ímpetu amb que fins llavors havia corregut darrera els delits carnals, s'entregà després a l'amor i servei de nostre Senyor Jesucrist. Així, pensant de quina manera podria demostrar-li aquest amor, li ocorregué allò de l'Evangelí: "*No hi ha prova major d'amor que donar la seva vida pels seus amics*" (Jn. 15, 13). Reflexionant damunt aquesta paraula divina, determinà consagrar-se totalment a la conversió dels infeels, per tal que així trobàs l'ocasió de morir màrtir per amor de Jesucrist.

Per a Ramon els infeels eren sinònims de musulmans, puix aquests eren els qui llavors estaven en contacte més directe amb el món cristià i els que ell coneixia de més a prop.

Mes per a comprendre millor el pensament i els projectes de Ramon Lull en orde a la conversió dels musulmans, hem de donar una ràpida mirada a les relacions i reaccions, que fins llavors hi havia hagut entre l'Islam i el Cristianisme.

L'any 610 Mahoma començà a predicar als beduïns de l'Aràbia la religió d'un Déu únic, poderós, creador i redemptor dels homens, misericordiós pels qui l'escolten i terrible pels qui el rebutgen. Imposava com obligacions l'oració, el dejuni i la llimosna. Era una amalgama de judaïsme i cristianisme. A la mort de Mahoma, esdevinguda l'any 632, tota la península aràbica havia abraçat la nova religió; i cent anys després existia un vertader imperi aràbic-musulmà. L'Islam s'havia propagat més ràpidament que el mateix cristianisme; i fanàtics com eren els seus seguidors, amenaçaven imposar-se als cristians més que per la persuasió de la paraula per la força de les armes.

La primera reacció de l'Església per a capturar els grans avenços de l'Islam, va ser repèllir-lo amb els mateixos medis, que ell emprava, o sia, amb les armes i la guerra. D'aquí vingueren les Creuades. "*Preneu aquesta espasa de mans dels Sants Apòstols — deien els encoratjadors dels Creuats — i amb ella destruiu i anihilau els enemics de la cristiandat*". Mes les Creuades no conseguiren, ni de molt, lo que es proposaven els seus promotors, i molt manco la conversió dels serains.

Va esser Francesc d'Assís el qui per a conseguir la conversió d'aquells infeels, suggerí un altre mètode molt diferent: anar de cap a ells amb les úniques armes de l'Evangelí, tal com digué Jesucrist, com

Quadrado. *Recuerdos de Miramar*. (Homenage al Bto. Raimundo Lull en el sexto centenario de la fundación del Colegio de Miramar. p. 5. 1877).—Bartolomé Guasp. *Jerónimos en Miramar de Mallorca*. 1961.—El Archiduque de Austria, Luís Salvador. *Lo que sé de Miramar. Indicaciones a los que visitan Miramar*. 1911.

ovelles entre llops, i ben disposats a afrontar el martiri i amb ell donar testimoni de la veritat de la fe catòlica.

La conversió de Ramón i el seu propòsit d'entregarse amb cos i ànima a la conversió dels musulmans, s'esdevingué, quan ja es respirava per tot arreu aquest nou ambient. Ell el se va assimilar perfectament i per això exclamava en un dels seus colloquis amb Jesucrist: *"En sembla, Senyor, que la conquesta de Terra Santa sols s'obtindrà amb amor, amb oracions, amb llàgrimes i amb sang... Que els Creuats es tornin monjos, s'adornin amb la senyal de la creu i plens de la gràcia de l'Esperit Sant vagin a la terra dels infeels a predicar la doctrina de la Passió"* I encara hi afegí un element nou molt propi seu: escriure molts llibres per a fer-los comprendre amb arguments de raó la falsedat de la seva doctrina.

Mes posat Ramon davant una empresa tan colossal, es sentí petit i impotent, i comprengué la necessitat de formar abans de tot estols de missioners capacitats per a discutir amb els sarraïns. Per això determinà visitar el Sant Pare i altres prínceps cristians, per a fer-los veure la necessitat de fundar diversos col·legis o monestirs, on homes savis i literats aprenguessin la llengüa àrabica i la dels altres infeels, per ço que poguessin entre ells predicar i manifestar la veritat de la fe catòlica.³

Mentres tot això bullia dins la seva pensa, succeí que l'Infant En Jaume, que ja de fet reinava damunt Mallorca, l'envià a demanar a Montpeller on residia, i li alabà els llibres que havia escrit i que havien estat examinats i recomenats per un frare franciscà. Ramon aprofità tan bona conjuntura, per exposar-li la seva idea de fundar a Mallorca un col·legi de llengüa àrabica, per la formació de missioners, que es dedicassin a la conversió dels musulmans.

A l'Infant En Jaume li agradà molt aquell projecte i determinà dur-lo a la pràctica, a costes i despeses seves, dins l'Illa de Mallorca, dotant-lo de les terres convenients i d'un censal anual de 500 forins d'or, per atendre a la sustentació de tretze frares, que allà estudiarien la llengüa morisca.⁴ Tot això succeí l'any 1274.

CONSTRUCCIÓ DEL NOU COL·LEGI

Molt satisfet tornà Ramon a Mallorca amb el propòsit de dur a terme aquell pla per ell tan desitjat i que el Rei havia aprovat. Hagué

³ Vida coetània. Edic. Palma 1933, p. 11. A més hem de notar que abans de Ramon Lull els Frares Dominics, per a facilitar la conversió dels musulmans i jueus dins Espanya i en el nord d'Àfrica, en el Capítol provincial de Toledo celebrat l'any 1250, ja havien resolt fundar escoles d'àrabic i d'hebreu i que dotze religiosos es dedicassin amb gran cura a l'estudi d'aquelles llengües. Els cronistes del Convent dominicà de Mallorca volen suposar que en ell s'establí una d'aquelles escoles. (Munar. Les Ordes religioses a Mallorca. 1935. p. 30).

⁴ Id. Id. p. 16.

de començar per cercar un lloc que fos apropiat per aquell intent. El trobà ben aviat dins l'alqueria de Deyà, o de *Haddayan*, nom aràbic, que vol dir *Milà reial*, situada dins el terme de Valldemossa, que Don Nuno Sans havia donat als Monjos Cistercienses de La Real. Dins aquella alqueria escollí el tombant d'una muntanya, que baixa fins a besar la mar, un paratge tranquil i encantador, tot poblat de pins i arbres silvestres amb una fontanella d'aigüa molt pura.

Escollit el lloc, no hi hagué inconvenient per part dels monjos en que es començassin les obres, segurs de que en el moment oportú arribarien a una perfecta intel·ligència amb el Rei.

Es pot donar per segur que l'obra del nou Col·legi comença l'any 1275.⁵ Encara que d'això no en tenim proves clares, hi ha bastants indicis que ho fan més que probable. D'una banda consta que aquell any l'Infant En Jaume residia a Mallorca,⁶ i per tant podia atendre directament a l'obra en construcció. D'altra part sabem que aquell mateix any Ramon Llull havia abandonat la seva família i s'havia retirat a una soledat, puix la seva muller, Blanca Picany, el 15 de març, havia presentat una instància al Batle reial, suplicant que li senyalàs un curador, que administràs el patrimoni familiar, perquè el seu marit *s'havia fet contemplatiu* i havia abandonat els seus bens.⁷ La soledat on s'havia retirat era, com veurem més avall, l'alqueria de Deyà.

En la segona meitat de l'any 1276 quedaren acabats el Col·legi i la seva església, i al final del mateix ja residia allà una comunitat de tretze Frares menors aplicats a l'estudi de la llengüa aràbica. Això consta clarament per dos documents datats per aquells dies. El primer és una estipulació firmada el 15 d'octubre de 1276 entre el Rei de Mallorca, Patró del nou Col·legi, i el Monestir de La Real, propietari fins llavors del lloc on s'era edificat. Segons aquesta escriptura els Monjos cediren perpetuament al Rei una alqueria, que tenien a Deyà, amb totes les seves pertinences, la qual confrontava per una part amb la mar; per altra, amb l'honor d'En Muntaner; per altra, amb l'alqueria que fong d'En Examenó de Lucià i per altra, amb la serra que la separa de Valldemossa. El Rei per la seva part cedia perpetuament a l'Abat i als Monjos de La Real un censal anual de 48 macemotines (moneda d'or musulmana), que cobrava sobre una altra alqueria que tenia a Deyà, dita *na Matona*, la qual confrontava d'una part amb el vessant d'una muntanya; d'altra, amb l'honor de Llucalcari; d'altra, amb la mar i d'altra, amb l'honor de Ramon de Sabadell.⁸

L'altre document que corrobora lo dit és una Bulla del Papa Joan XX o XXI, datada a Viterbo el 17 d'octubre del mateix any, dirigida a

⁵ Pasqual. *Vindiciae*. I. p. 114.

⁶ Id. Id. p. 115.

⁷ V. el text llatí d'aquest document. Pasqual. O. C. p. 117

⁸ Vich-Muntaner. *Documenta Regni Maioricarum*. p. 48.

l'Infant En Jaume, en la qual confirma i pren baix la seva protecció el Monestir, que, a costes i despeses seves, havia construït a Mallorca, en un lloc anomenat Deyà, on tretze Frares menors s'aplicaven a l'estudi de la llengüa aràbica, per després anar a convertir els infeels, i que havia dotat amb certs rèdits, per tal que aquells Frares no s'haguessin de distreure dels seus estudis.⁹

Es de notar que en aquestes escriptures, datades en els dies en que fonc inaugurat el Col·legi, mai se li dóna el nom de Miramar, ans bé sempre és citat amb el nom de l'alqueria de Deyà on radicava. El nom de Miramar surt per primera volta en una escriptura posterior de 10 de febrer de 1279, en la qual el Rei Jaume II reconeix i confirma totes les possessions que Don Nuno Sans havia donat al Monestir de la Real l'any 1239, i al citar l'alqueria de Deyà, diu expressament: *exceptis his quae a vobis pro excambio habuimus ad opus Monasterii Fratrum Minorum de Miramar. Excepte aquella part, que reberem de vobis saltres en canvi per a l'obra del Monestir de Frares Menors de Miramar.*¹⁰

Fundant-se en això, diu el P. Pasqual que estan equivocats els historiadors mallorquins que asseguren que el Col·legi lullià es fundà una possessió anomenada Miramar.¹¹ De segur que el qui posà el nom de Miramar al nou Col·legi fonc el mateix Ramon Llull, el gran enamorat i primer habitador d'aquell paratge encantador.

COM ERA AQUELL COL·LEGI

La nostra curiositat natural voldria saber com era aquell col·legi medieval, que probablement fonc un dels primers col·legis de Misions que va veure el món catòlic; on era el seu emplaçament, quina era la seva estructura, i si en ell visqué el Beat Ramon.

En quant al seu emplaçament podem dir amb tota seguretat que era el mateix que té avui el casal de Miramar; un gran replà que forma la muntanya, situat en aquells dies entre una vinya, que hi havia a la part d'alt i un fonollar que brotava a la vora de la mar, tal com ho diu Ramon en el seu Cant:

*Lo Monestir de Miramar
fiu a Frares menors donar
per serrains a predicar.*

⁹ V. el text llatí d'aquesta Bulla. Pasqual. O. C. p. 117.

¹⁰ Pasqual. O. C. p. 116.

¹¹ Binimelis. *Nueva Historia de Mallorca*. IV. p. 74. Mut. *Historia General de Mallorca*. Edic. 1841. III. p. 46.

*Enfre la vinya i el fenollar
amor me pres: fe'm Déu amar
e enfre sospirs e plors estar.*¹²

La vinya aquí al·ludida encara existia l'any 1337.¹³ i el fonollar, o agre on es cria el fonoll marí (*Crithmum maritimum*), es troba encara a la part baixa de la muntanya vora la mar.

En quant a l'estructura de l'edifici primitiu sols queden alguns vestigis i tal volta alguna paret amagada dins el casal actual. L'any 1872 comprà tota la finca a un tal Joan Serra de Sa Pobla el noble Arxiduc d'Àustria Lluís Salvador, un gran enamorat de Mallorca, home de gran cultura i molt aficionat a les belles arts. Aquest després d'estudiar amb molta detenció tot el que restava de l'edifici antic, ens deixà aquesta descripció:

Sembla que l'antic edifici formava un quadrilàter, del qual la part de tramuntana estava ocupada per l'església, l'altar major de la qual, segons costum observada en les esglésies antigues, mirava cap a llevant. A la banda de ponent i de mitjorn, com a més assolades, hi havia les habitacions, i la part de llevant estava habilitada per estables, bugaderia etc. La torre, que encara existeix, molt probablement perteneix a la construcció primitiva”.

En quant a l'església diu: “Segons vaig poder recollir per notícies orals d'homes vells, que en aquella època vivien i que havien vista l'església tal com estava, era un edifici molt senzill. Grans arcs ogivals sostenien la teulada, o per dir millor, els llenyams, per l'estil de les esglésies del Temple de Palma, de Crestaig prop de Pollensa i d'Escorca. No he pogut saber quants d'arcs tenia; probablement serien 5 o 7 segons la costum generalitzada dins l'illa. Encara a la façana de la capella actual s'hi veu l'arrencada de dos arcs, i prenguent la mida que hi ha d'un a l'altre, es pot saber fins a on arribava el frontis de l'església, bé fos de cinc arcs, bé fos de set. Aquella església tenia dues capelles laterals devora el presbiteri, probablement afegides en època posterior; la de la mà esquerra estava dedicada a Ntra. Senyora del Bon Port i la de la dreta, al Sant Crist”.¹⁴

Quan l'Arxiduc comprà la finca, l'església ja estava esbucada. Sols quedava la capella lateral de l'esquerra, que amenaçava ruïna; i l'Arxiduc la feu reconstruir. Es la que ara es mostra com a capella de Miramar. L'Arxiduc tengué l'encert de marcar amb uns pedrissos en forma de creu el lloc que, segons ell, ocupava l'església primitiva, feta en temps del Beat Ramon i dedicada a la Sma. Trinitat.

¹² *Obres de R. Lluïl*. Edic. original. *Rims*. I. p. 257.

¹³ Pasqual. O. C. p. 122.

¹⁴ Arxiduc Lluís Salvador. *Lo que sé de Miramar*. p. 18.

Sobre l'estància de Ramon Llull a Miramar tots els seus biògrafs donen per cosa certa que allà visquè des de l'any 1275 fins al 1278, repartint les hores del dia entre els exercicis de la vida contemplativa i l'escriptura d'alguns llibres i probablement l'ensenyansa dels tretze frares que allà estudiaven. Aquells foren els anys més tranquils de la seva agitada vida.

El capítol 98 del llibre *Blanquerna*, on es descriu la vida que aquest feia, després que renuncià el papat i es retirà a una ermita, per fer vida contemplativa, bé es pot dir que és una pàgina autobiogràfica de Ramon durant el seu sojorn a Miramar. Sols hi ha que substituir el nom d'Ermità Blanquerna pel nom d'Ermità Ramon.

Es una pàgina encantadora i per això la transcrivim aquí:

“Estant Blanquerna en la seva ermita, se llevava a mitja nit e obria les finestres de la cella, per ço que vegés lo cel e les estelles, e començava sa oració com pus devotament podia, per tal que tota sa ànima fos en Déu e que sos ulls fossen en llàgremes e en plors. Con Blanquerna havia contemplat e plorat llongament entrava en l'església per les matines e la missa, que es deia després de l'alba... Aprés Blanquerna eixia de l'esgleia e recreava sa ànima del treball que havia sostengut sa persona; e guardava los monts e els plans per tal que alcuna recreació hagués”.

“Encontinent que Blanquerna se sentia revengut, entrava en oració e en contemplació, o lligia en los llibres de la Divina Escripura e en lo Llibre de Contemplació, e estava enaixí tro a la Tèrcia, a Mig dia e Hora nona. E aprés la Tèrcia anava el company a coure alcunes herbes o llegum a Blanquerna. En l'hort o en alcunes coses Blanquerna llavorava, per tal que no estegué ocios e que sa persona n'hagués major sanitat. E entre Mig dia e Hora nona ell anava menjar, e aprés que havia menjat retornava-se'n tot sol a l'església, en la qual feia gràcies a Déu.”

“Com havia feta sa oració, estava una hora e anava's deportant per l'hort e a la font, e per aquells llocs on mills pogués alegrar sa ànima ell anava. Aprés dormia per tal que mills pogués sotener lo treball de la nit. Con havia dormit, llevava ses mans e sa cara, e estava tant de temps entró que sonaven vespres e completa... e Blanquerna entrava en consideració en aquelles coses que mills li agradaven ni mills se'n pogués aparellar de entrar en oració”.

“Aprés lo sol post, Blanquerna se'n pujava en lo terrat que era sobre la cella, e estava en oració tro el prim son, esguardant lo cel e les estelles ab ulls plorosos e ab cor devot, consirós en los honraments de Déu e en los falliments que los homens fan en aquest món contra Déu”...

“En aquesta vida e en aquesta benanança estec Blanquerna tro que les gents d'aquella encontrada hagen gran devoció a aquelles

virtuts de l'altar de la Santa Trinitat, qui era en aquella capella. E per la devoció que hi havien, venien en aquella capella homens o fembres, qui torbaven Blanquerna en sa oració e contemplació. E per ço que les gents no perdessen la devoció que havien en aquell lloc, dubtava que els digués que en aquell lloc no venguessen; e per ço Blanquerna mudà sa cella en un puig qui era a un miller distant de l'esgleia. E en aquell lloc jaïa e estava e no volia anar a l'esgleia que gent hi fossen”.

Fiuns aquí la descripció de la vida ermitana de Blanquerna. La cita ha estat una mica llarga; però en ella se transparenta la vida contemplativa del nostre Beat, tal com la va viure a Miramar. Ja el P. Pasqual va reparar que les coses i els llocs, que se citen en aquesta viva descripció, es trobaven tots a Miramar¹⁵ Allà hi havia un hort i un jardí, una bella fonteta i una capella dedicada a la Sta. Trinitat, al qual misteri la gent d'aquella encontrada començà a tenir gran devoció. I a un puig bastant enfora de l'església es troba encara la cova anomenada de Sant Ramon, perquè a ella se retirava per fugir del bullici de la gent. Mes en aquell lloc tan recollit no es dedicava Ramon únicament a la contemplació, sinó que la seva ploma sempre àgil i fecunda escrigué també en aquella soledat diferents llibres.

Vegent Ramon que el Col·legi de Miramar estava ja consolidat, inflammat del seu zel incoercible, devers l'any 1278, partí de cap a Roma, per moure el Papa i els Cardenals a que erigissin altres col·legis semblants a aquell de Miramar.

Durant aquella absència succeí que, l'any 1285, el Rei Anfós III d'Aragó usurpà al nostre Rei Jaume II el regne de Mallorca. Pareixia que amb aquell canvi polític havia de sucumbir el Col·legi de Miramar; però no fonc així. Ans al contrari el Rei Anfós, amb carta reial de 13 de gener de 1286, confirmà aquella fundació i li senyalà una subvenció anual de 5.000 sous valencians.¹⁶ Lo mateix feu el seu germà i successor Jaume II d'Aragó amb carta datada a València el 5 de gener de 1291.¹⁷

Amb tot i això, al retornar a Mallorca el nostre Rei l·legítim Jaume II, l'any 1299, el Col·legi de Miramar s'havia desfet i els seus Frares s'eren dispersats. No se sab exactament per quines causes. Tal volta per la negligència dels oficials reials en pagar la subvenció estipulada. D'Això es plangué dolorosament Ramon Llull, deixant en el *Desconort* un vers molt curt, però que conté tota l'amargura i enuig que li causà aquella pèrdua:

*E ajan consciència qui ho ha afollat.*¹⁸

¹⁵ Pasqual. O. C. p. 124.

¹⁶ Id. Id. p. 120.

¹⁷ BSAL. V. X. p. 5.

¹⁸ R. Llull. *Desconort*. LV.

LA SORT DE MIRAMAR DESPRÈS DE LA SEVA DESFETA

Retornat a Mallorca el Rei Jaume II, i trobant el Col·legi de Miramar abandonat, el cedí altra vegada als Monjos de La Real. El dia 19 de març de 1300 firmà escriptura de donació entre vius a l'Abat Joan i als seus Monjos de les Cases de Miramar amb totes les seves terres i pertinences, reservant-se únicament els agres on es criaven els falcons i posant així mateix algunes condicions: Que no poguessin traspasar part alguna de la finca a cap altra persona sense llicència reial; que haguessin de conservar la casa així com estava i conrar les vinyes i terres a costes i despeses seves; i que haguessin de viure sempre a Miramar dos monjos preveres, que allà diguessin missa cada dia per la seva ànima. Per ajudar al sosteniment de dits monjos senyalà el Rei un censal de 10 lliures que cobrarien el dia de St. Miquel.¹⁹

L'abat de La Real, tal volta per oblit de la condició imposada, l'any 1310, establí en enfiteusis a un tal Pere de Balneis una part de Miramar. Aquesta contravenció de lo estipulat fonc motiu, perquè en temps del Rei En Sanxo, el rafal idegudament establert retornà a la Corona, i poc faltà perquè hi passàs tota la finca. Mes en temps del Rei Jaume III hi hagué una transacció i tot Miramar tornà quedar a favor del Monestir. Mes com resultava bastant gravosa aquella clàusula que obligava a tenir constantment dos monjos preveres en aquella soledat, el 14 de desembre de 1337, l'Abat de La Real, amb les degudes llicències, traspassà a l'Infant En Ferran, germà del Rei, solament les cases, la capella, l'hort i jardí, que estaven tancats de paret. L'Infant per la seva part acceptà el compromís de tenir allà dos preveres, per complir la càrrega pietosa imposada pel Rei Jaume II, i el Monestir de La Real, a canvi d'aquella cessió, rebia un censal anual de 10 lliures.²⁰

Després d'aquella data el casal de Miramar tingué diversos habitants. Sabem que devers l'any 1380, amb llicència de l'Abat de La Real, Dom Pons, feien vida eremítica a Miramar un Bisbe titular de l'Orde de Frares menors, Don Fr. Jaume Badia, i Fr. Guillem Escolani; puix encara que el Monestir havia traspassat les cases i els horts de Miramar a l'Infant En Ferran, com que no li pagaven el censal de les 10 lliures, li pareixia tenir dret a dispondre de tot. La discussió acabà en plet i l'any 1396 es va fallar que Miramar perteneixia al Rei, i així s'extinguí per sempre el domini de La Real damunt aquell lloc.

Fundat en aquesta setència el Rei Joan I concedí al mencionat Fr. Guillem Escolani i als preveres Joan Sans i Nicolau Cuch, que

¹⁹ Vich-Muntaner. *Documenta Regni Maioricarum*. p. 75.

²⁰ Pasqual. O. C. p. 122.—Quadrado. *Recuerdos de Miramar*. Nota de la pág. 16.

poguessin dur vida ermitana a Miramar. S'hi mesclaren després altres anacoretas i alguns d'ells fundaren per allà prop una altra ermita, que amb el temps ha vingut a ser l'ermita actual de Vallde-mossa.²¹

Aquest període de la història de Miramar resulta bastant confús. A final del segle XIV hi anaren a viure alguns monjos cartoixans, als quals el Rei Martí havia donat el seu palau de Vallde-mossa, i allà visqueren fins que el palau quedà acomodat a les seves necessitats.

No es torbaren gaire a anar-hi els monjos Jerònims, recentment establits a Espanya, invitats segurament per alguns ermitans mallorquins, que després es juntaren amb ells. Es cert que el Rei Martí, el dia 17 de gener de 1401 ratificà la donació de Miramar a l'Orde de St. Jeroni. Sembla que de tot d'una sols posseïen la casa, la capella i alguns trossos de terra. Per això el Papa Benet XIII els concedí la Parròquia de Muro i més tard Don Ramon i Don Joan Gual, successors d'Arnau Desmur, els feren donació de tot el restant de l'alqueria de Miramar, que segurament havien adquirit en temps dels Monjos de La Real.

La Comunitat de Jerònims establida a Miramar repartia el temps entre els actes de culte i oració i el treball manual o mental. Foren ven vists per totes les persones de bé; però no arrelaren a Mallorca i l'any 1442, o l'any següent, deixaren Miramar.²²

Casi immediatament prengueren possessori de aquella Casa els Frares de St. Domingo. El nostre historiador Vicenç Mut diu que aquells frares, seguint la tradició lulliana, ensenyaren en aquell lloc la llengüa aràbiga i hebrea.²³ Allà visqueren fins a l'any 1475, en que una terrible pesta feu gran estrall en tot Mallorca i deixà molt mermat el convent de St. Domingo de Ciutat, i per repoblar-lo, es va suprimir la Casa de Miramar.

Seguint la roda del temps, llegim en unes notes manuscrites del Paborde Jaume, tretes de l'arxiu històric del Reial Patrimoni, que el 12 de juliol de 1477, Pere de Villalonga, Lloctinent del Procurador Reial, anà al monestir de la Casa de Trinitat, *per metre en possessori d'aquell l'Honor Arnau Genovard de la tresoreria del Rei i fer inventari dels bens de dita Casa*.²⁴

Abans de 1485 s'establí a Miramar Mn. Bartomeu Caldentey, doctor teòleg i eminent lullista, el qual ensenyà en aquell lloc la doctrina lullista a uns quans deixebles seus. Allà se li juntà Mn. Fran-

²¹ Notícies preses del Manuscrit del P. Pasqual: *Gesta esga Ilti. Doctoris Raimundi Lullii cultum et doctrinam*. f. 140.

²² B. Guasp. *Jerónimos en Miramar*. pgs. 29 i 54.

²³ Mut. *Historia General de Mallorca*. L. VIII. Cp. VI.

²⁴ B. Jaume. *Notícies tretes de l'arxiu del Reial Patrimoni*. I. f. 237.

cesc Prats, poeta místic, i poc després Mestre Nicolau Calafat, nadiu de Valldemossa, que instal·là en aquella Casa la primera impremta que hi hagué a Mallorca i una de les més antigues d'Espanya. Allà s'imprimí, l'any 1485, un tractat de Joan Gerson, *opere et impensis Bartholomaei Caldentey... arte et industria ingeniosi Nicholai Calafat balearici*, que és el primer llibre incunable mallorquí. Dos anys després, en 1487, s'imprimí *la Devota Contemplació* de Mn. Francesc Prats, que fonc el primer llibre imprés en llengüa mallorquina. Es un aplec de consideracions i oracions sobre les Set Estacions de la Passió de Crist, que antigament es commemoraven en la processó de la festa del *Corpus Christi* i que l'autor va dedicar a una monja del Puig de Pollensa, Sor Angelina Monroia, filla sua espiritual en les fonts de baptisme. Va seguit d'un poemeta de 42 estrofes molt belles en alabança del Sm. Sagrament. Encara l'any següent, baix la direcció de Mn. Caldentey, s'imprimí l'antic *Breviari Mallorquí*, del qual desgraciadament no s'en coneix cap exemplar.²⁵

Vegent que tant havia reflorit l'antic Col·legi lul·lià, el Rei Ferran el Catòlic feu donació de la Casa i terres de Miramar a Mn. Caldentey i Mn. Prats, el 6 de desembre de 1492.²⁶ Aquests nous propietaris establiren una part de la possessió a Jaume Gallard, probablement el padrí matern de la Santa Mallorquina, Sor Caterina Thomàs, que més tard habità i santificà aquells paratges.

El Rd. Caldentey morí el 12 d'octubre de 1500 i amb ell desaparegué la darrera Escola lul·liana de Miramar.²⁷

Després dels preveres Caldentey i Prats l'habitador més il·lustre que tingué Miramar, en el segle XVI, fonc l'Ermità Antoni Castañeda. Era aquest un noble cavaller nascut a Valladolid l'any 1506, capità de l'exèrcit de l'Emperador Carles V, a qui va acompanyar en la malaurada conquesta d'Alger, l'any 1541. Allà s'era enfonsada la seva galera i ell s'havia salvat del naufragi com a per miracle. Desenganyat del món, de retorn d'aquella desgraciada expedició, resolgué quedar-se a Mallorca i fer-hi vida ermitana. Fixà la seva residència a Valldemossa, de totd'una dins una cisterna vella de La Torre i després a una cova prop de la Foradada. Duia una vida austerríssima. Dormia en terra, vivia de llimosna i no revelava a ningú el seu origen ni la seva professió. Conegué la gran virtut d'aquest home Don Nicolau Montanyans, canonge i Vicari General de Mallorca, i li cedí l'Emita de Miramar, que ell posseïa per concessió reial des de 1519. I no sols això, sinó que l'impulsà a que s'ordenàs de sacerdot i així podria obtenir el benefici fundat a Miramar. Després de

²⁵ J. M.ª Quadrado. *Recuerdos de Miramar*. Nota p. 18.

²⁶ Pasqual. Manuscrit citat. f. 237.

²⁷ J. Bover. *Biblioteca de Escritores Baleares*. I. p. 141.

conseguir les dispenses que foren necessàries, rebé l'orde del presbiterat el 25 d'abril de 1547 de mans del Bisbe Fr. Rafel Llinàs.²⁸

Ja sacerdot, fonc el Pare espiritual i gran protector de la santa doncella Caterina Thomàs, que vivia a Son Gallard, molt prop a Miramar. Fr. Castañeda morí a Miramar amb gran fama de santedat el 4 d'octubre de 1583 i fonc enterrat a l'església de Trinitat.²⁹

DECADÈNCIA DE MIRAMAR

Després de la mort de Fr. Castañeda i del seu company Fr. Domingo de Larez s'extinguí la successió d'anacoretcs, que havien viscut a Miramar, i fins desaparegué casi del tot el culte de la seva església, puix, l'any 1599, el Delegat del Bisbe Vich i Manrique manà retirar de la capella la reserva del Santíssim, perquè l'oratori estava casi sempre tancat.³⁰

La decadència de Miramar s'accentuà en els segles XVII i XVIII, essent objecte de successives concessions reials en favor de personatges o famílies distinguides, que sols cercaven el seu profit material. L'any 1685 era propietat del Bisbe titular d'Oropí, Don Ramon Sureda, el qual deixà el seu escut damunt el retaule de la capella. D'aquest passà a la seva neboda Magdalena Sureda i d'aquesta al seu fill Marc Antoni Cotoner primer Marqués d'Ariany.

A partir de 1811 les finques de jurisdicció reial, per disposició de les Corts de Càdiç, es posaren en venda i Miramar va esser també venut. En aquesta darrera època de la seva història s'anà enrunant l'edifici i desaparegueren les poques coses que quedaven del temps primitiu, entre altres la bella taula del Judici final, que hi havia a l'altar major, que seria una deixa dels Jerònims o dels Dominics.

La Providència volgué que l'any 1872 compràs aquesta finca el noble Arxiduc d'Àustria Lluís Salvador, el qual es proposà alçar-la del seu decaïment. Ell fonc per a Miramar un vertader mecenes, que si no pogué reconstruir-lo tal com era en temps del Beat Ramon, al manco desvetlà el seu record en tot aquell contorn. Gràcies al seu patronatge, l'any 1876, es celebrà el VI centenari d'aquell antic Col·legi lullià amb un esplendor mai vist.³¹

²⁸ B. Guasp. BSAL. XXXII. p. 424.—B. Valperga. *Vida de la Virgen Sor Catalina Thomasa*. f. 141.

²⁹ Dins la capella actual de Miramar es conserva un tros del fèmur d'aquest Servent de Déu.

³⁰ J. M.ª Quadrado. *Recuerdos de Miramar*.

³¹ Per recordança d'aquell centenari quedà la Corona poètica que els poetes mallorquins dedicaren al Beat Ramon Lull (Homenage al Bto. Raimundo Lull) i la bella rotónda que l'Arxiduc li alçà dalt un penyal gegantesc i que desgraciadament un llamp deixà molt malparada l'any passat.

Enguany no tindrem un Príncep que encoratgi la nova celebració centenaria. Sols tindrem com únic estímul el record de les glòries pretèrites, que aureolaren aquell lloc: l'estància del nostre insigne Ramon, apòstol, savi, màrtir, poeta i sant, que allà visqué prop de tres anys; el Col·legi de Missions estrangeres, qe founc un dels primers que s'obriren dins l'Església; el primer centre de cultura balear, d'on sortiren els llibres incunables mallorquins; entre ells el primer llibre imprés en mallorquí; anacoretas, monjos i frares, que allà deixaren el perfum de ses virtuts.

¡Tant de bo que com a fruit d'aquest nou centenari es pugua conseguir una declaració oficial, que consagri Miramar com un sagrari intocable, on es guardi per sempre la memoria d'aquells valors espirituals, que tant ennobliren la nostra Illa!

GASPAR MUNAR M. SS. CC.